

Intervju med Gustav Karlsson

Intervjuare: Pajala ABF med

Hugo Pekkari (I), Henrik Keskikangas och Arne Thomasson

Datum: 11 april 1988

Plats: Hos Gustav Karlsson i Parkajoki

Intervjuare(I): Gustav Karlsson on 75-vuotta vanha. Hän on ollut paljon uitto- ja mettätöissä. Mitä muistoja sulla on vanhoista uittohimmista?

GK: Se oli raskas aikakausi, kun uitto oli "urkkohommaa".

I: Oliko sinusta jännittävää joka kevät oottaa uittoaa?

GK: Oli ainaki. Mie olen ollu molemmilla, joella ja väylällä.

Olen ollu Parkajoella, Kitkijoella, ahmajoella ja Laijajoella.

I: Minkä ikäsenä olet ensi kerran uithoon lähteny?

GK: En muista, mutta ensi kerran olen menny Kihlankinjoelle. Mie olin hyvin nuori silloin.

I: Olekko sie ollu molemmilla Kihlankinjoilla?

GK: Mie olen ollu alasella joella.

I: Sie varmasti muistat, minkälaiset kengät miehillä olit jalassa?

GK: Kyllä ne olit rokki nahkakengät. Net olit aina märkänä illalla. Monta kertaa paleli jalkoja niissä kengissä.

I: Onko isompia tapaturmia, vastuksia ollu uitossa?

GK: Menin kerran jalkasin Kihlankin joelle. Otin lavan matkhaan, mutta se ei ollut kuivanu. Siinä oli matoja. Kohta pääsi itku. Ei ollu ruokaa. Vanhemmat miehet sanoivat, että ei ollut hättää. Panhaan miehet hakemaan ruokaa.

Mie olin vielä niin poikainen, etten osannu varata ensi kerralla.

Meillä oli silloin tiimatyöt. Se oli parasta hommaa. Nuorena miehenä saatto tehdä yönki työtä, mutta vanhemmat miehet panit vastaan. Että kyllä se piisaa päivä. Ei se auttanut, ko nuoremmat "vänkäsit" kun net olit samassa roikassa. Vanhemmat hääyit olla myötä.

I: Onko sinun aikana ollu kokkeja?

GK: Ei ole ollu minun aikana. Ennen oli kun oli lauttaushommat. Niitä asioita en muista. Minun sisarki on ollu kokkina.

I: Mitäs muuta sapsukaa oli uittomiehen repussa kuin se liha, joka meni hukkaan?

GK: Ei se ollu niinku nykyäänä. Makkaroita tietenki oli, mutta en mie ymmärtänny ottaa matkkaan muuta kuin lihan.

I: Eikä makkaroitakkaan ollu niin paljon.

GK: Ei se haitannu. Maot hääty viskoa pois ja syöä.

I: Minkälaiset tuntipalkat olit silloin?

GK: Ei ole jääny mulla muisthoon.

I: Entä oliko asuntoja, missä miehet sait levätä?

GK: Kyllä siellä oli asuntoja, mutta hääty välistä nukkua ulkonaki.

I: Kävikös koskhaan niin, että oli tullu paksu lumi maahan, kun oli nukahtannu?

GK: Joo, mulle on jääny muisthoon. Se oli uittohomma. Olimme Kitihoesta kaks kilometriä vierityksessä. Ei ollu aikaa käyä kylässä nukkumassa. Met nukuima tulilla. Sato lunta ja välistä palot sukakki. Oli se aika kauheata.

Oli hoppu sen vierityksen kanssa, että kerkiää uittomiesten matkkaan. Meitä oli kaks kolme poikasta.

I: Muistat ensimmäisen uittoaavtaalin vuonna 1935. Tiimapalkka nousi 60 äyriin. Se oli ennen 40 äyriä ja parhaimmilla miehillä 50 äyriä. Palkka oli sama. Ei ollu ylitiimoja eikä pyhätiimoja. 60 äyrin tiimää palkka tuntui silloin aika hyvältä.

Sie varmasti muistat, kun tuli kauhea joitten laittaminen ennen uittoja?

GK: Pahimmat paikat laitettiin. Puomia panthiin.

I: Olet varmasti ollu myötä, kun rakennettiin "kossatammia".

GK: Joo. Oli yksi kuiva kesä. Se häätty laittaa niitä, että sai nivoista alle puut. Isommat puut tartuit.

I: Kossatammillahan paisutettiin vettä.

Bruukasiks sie olla tekemässä "lämpimiä"- ja "kylmiä kossia"? Lämpimissä kossissa panthiin turpheet rakhoon ettei vesi päässy läpi. Kylmissäkossissa panthiin vain puut.

GK: Niissä olen ollu myötä, joissa oli vain palhjaat puut.

I: Oli paljon muutajoen laittamista: Alethiin panehmaan "otvoja" ja "kaplauksia" alethiin tekemään isoitten suvannoitten päähän, joissa olit isot uittoammet. Sie olet tietenki ollu niitä tekemässä.

Oliko sinusta uitto hupasaa hommaa vai kurjuutta?

GK: Mie tykkäsin. Oli silloin nuorta niin paljon, toisinaan se oli hupastaki hommaa, mutta olipa tietenki sitäki aikaa, että se oli rasittavaaa.

Mie muistan, kun net tähän jokisuullekki tulit ja miehet lähit Kitkijärvehän kävelemhään, niin ne nukuit välille, ei silloin ollu "biiliä".

Net olit tietenki väsyksissä.

I: sie olet ollut paljon Muonionväylällä?

GK: Olen mie monta kertaa menny täältä läpi. Monesti alethiin tekehään heinää, kun mie tulin takasin. Mie menin Kuivakankhaaseen asti.

Olen kerran menny honkalautalla Kuivakankhaaseen syksyllä. Mutta se oli kaikkein ikävintä. Tulit pimeät ja kosket hääty laskea.

I: Ei tullu kuitenkaan mithään vahinkoja välillä?

GK: Ei tullu mithään. Perämiehet kun tiesivät, että on päivän-aikaa sen verran, että saapi oikealle reiälle lautan. Kyllä se mennee. Kun me tulima Lappean alle, oli aivan pimeä, kun me laskimme. Perämies sano, että kun reiälle saapi, siinä on niin hyvä koste, että kyllä me sen kans pärjäämä.

I: Silloin oli paljon miehiä jotka tunsit väylän tarkoin. Nykyajan ihmiset ei tiä väylästä mithään.

I: Oleks sie ollu niihin aikhoiin uitossa, kun tuli uittolakko?

GK: En mie ollu, mutta tässä Parkajoella oli kyllä tuolla alempana. Kuulutti, että sielä on lakko, muttei täälä tullu lakkoa.

I: Se lakkohoitohan oli piirissä. Kaikki joet ei olheet lakossa. Tiepiirit olit kans lakossa, mutta ei kaikki. Parkajoki ei ollu siinä mukana.

GK: Siittä mie en tiä niin paljon.

I: Rikkureita haethiin joelta poies. Kyllä sie siittä olet kuullu?

GK: Joo ainaki. Se oli samhoiin, kun ennehän ajethiin kryysiä tienpäälle. Se oli kansa niitä. Se ei ollu hauska hoito. Kaukana siittä!

I: Kuinka kauon olet ollu uitossa?

GK: Meilläkin on täytyny 48 vuotta, kun olemme olheet yhdessä. Mie olin alkanu jo ennemin uithoon. Kyllä mie tietenki uitossa olen ollu yli 50 vuotta.

I: Sullahan on olheet uittopaikat lähelä kotia. Et sie tiä siitä mithään, kun miestokat lähit kylistä uittoa hakehmaan näille Kihlankin joillekin ja monelle muullekin joelle. Monta kymmentä miestäkin oli yhdessä joukossa. Tulthiin ja menthiin methään johonki jokivartheen ja tehtiin valkea ja alethiin oothaan uittoa. Sielä saatethiin maata monta vuorokautta ennenkuin uitto tuli. Sanotthiin, että maathan "luppoa".

GK: Tämä on ollu ennen minun muistoa niinko tämä Parkajoki. Tähän on kokkointunnu silloin niitä kulkumiehiä.

I: Sitähän ei tienny, kuka pääsee uithoon, kuka ei. Puolet miehistä saatto lähteä samalla lailla takasin ko oli tulheekki.

GK: Oli yksi Varpalan Pekka, joka oli kulkumiehiä. Se ootti aina täällä Parkajoessa väyläuittoa. Net ei haluhneett ottaa sitä, kun se oli niin menevä viihnaan. Mutta se kuitenkin aina otethiin.

Se asu grannissa. Se meni kysymään ja sano Matiksi, että pääseekö hän töihin. Matti suuttu siitä, kun se ei saata puhutella häntä tavallisesti. Ei semmosta miestä kyllä oteta töihin.

I: Oliko sulla elläimiä kotona?

GK: Oli ainaki. Kylvötouhu oli issoin, että keritä kylvää. Mutta kun sai vähäsenki aikaa, hääty vyöllä tulla kylvämhään.

I: Vaimollehan se oli ankara aika olla kotona. Yksin hääty pittää huolta kaikista.

GK: Oli ainaki. Mie olen jälkhiin hunteerannu, että siinä mulla on ollu paras lottovoitto, kun mie sain vaimon, joka hommasi kaiken.

I: Met häymä sen sanoa, että tämän aikahaisilla vaimoilla siitä ei tulis mitään!

GK: Ei varhimaan! Elläimet ja maanbruukit olit. Tässäki oli kuus (6) vuotta ilmavahit. Hän hoiti net ja lapset olit pienenä ja elläimet olit ja kaikki hän teki. Mie olin sillä aikaa mettässä ja uitossa. Hänen päällä oli kaikki. Tässä ei ollu navettaa, se oli grannissa. Vettä ei ollu.

I: Oleks sie ollu semmosilla joilla, joissa oli välillä järviä?

GK: Kitkijärvessä oli vähän semmosta. Ei sen isommasti. Se veethiin "porokilla".

I: Muistakko, minkälainen "porokki" hoito oli?

GK: Se oli semmonen kapulahoido.

I: Joo. Sitähän on ollu kahenlaista.

GK: Kaks miestä siinä oli hommissa.

I: Siinä hääty olla mukana vähänen "ponttooni" vaikka oli semmonen kapulahoido. Ankkuri oli, mikä viskathiin järvheen.

GK: Mie muistan, ko ne pakkasit, että ne haluavat lepoa. Net olit friskiä miehiä, jotka panthiin kahtaalle. Ne veit kapulat poikki. Näin sait miehet "leetiä".

I: Siellä heijathiin ja laulethiin tietenki monta kertaa.

GK: Joo ainaki. Se oli raskasta hommaa samalla.

I: Mitä mie olen ollu siinä hommassa, niin mie tiän siitä kapulahommasta. Bruukathiin tehjä kauhean iso rulla, johonka panthiin pitkä tanko. Ympäri "ponttuunia" sai lykätä sitä tankoa. Siinä oli iso rulla keskellä, joka kääri "drossin" siihen ruihaan. Se oli paljon helpompi kuin kapulaliike, josta sie puhuit.

GK: Muualla joella ei tarvittu semmöstä, vain Kitkijärvässä. Kitkijärvässä ajettiin aivan perälle puut. Sieltä oli niin tyvön, että oli pakko.

I: Sehän on mulle tuttu järvi. Miehän olen ajanu pölkkyjä Kitkijärvele.

I: Kuinkas kaukana sie olet bruukanu tästä kotoa käyä hake-
massa niin sanotun "hännän"?

GK: Mie olen lähteny Muoniosta, Vasikkaniemestä. Silloin ajettiin yhdellä vuorolla. Sen jälkheen muuttu kaksvuoroseksi. Silloin, kun ajettiin yhdellä vuorolla, ei saanu nukkua kun 4 tiimaa vuorokaussa. Se oli ankaraa hommaa. Silloinhan ei ollu moottorivenheitä. Kosteissa oli tavaton pukkuminen.

Kerran olit niin hyvät veet, että kun Muoniosta lähti Kuivakankhaalle, se meni kahessa viikossa.

Se oli nousuvesi ja niin puhasta. Kosteet vain hiastit. Ei olluisoja ruuhkia, kun kivet olit veen alla. Tavallisesti lopulta sautto kuivuus, mutta ei silloin.

I: Mikkä ovat kovimpia koskia?

GK: Muonionkoski. Siittä ei venheellä laskettu. Se veettiin törmää pitkin.

I: Eikös niitä ole ylinen ja alinen Muonionkoski?

GK: Minusta se on yhtenä koskena.

GK: Sitten ei ollu muuta tällä välillä kuin Lappean koski.

I: On olemassa ylinen ja alinen Lappean koski. Mutta sitä toista sie et ole tullu tietämhään, koska toinen koski, ylinen, on Tornion väylän päällä. Ennenkuin se tullee yhteen Muonionjoen kanssa.

Sitä on sanottu myös "Veiston koskeksi". Kosken törmällä on ollu ennen talo, jossa on asunu Veiston Jaako. Oikea nimi on ylinen Lappea.

Muistakko, kun miehille tehtiin tili jokisuussa?

GK: Tässä jokisuulla tehtiin tili ja oli sitten korttihomma. Niin kävi monelle, että rahat jäit. Kun kotia meni, sai panna käet jalkain välhiin ja pistää nukkumhaan.

Silloinhan saathiin rahat suohraan kätseen.

I: Sehän korttipakalla katothiin, kenelle tili kuuluu. Ei ollu hauska mennä kotia yhtä köyhänä kun oli lähteny.

GK: Oli semmosiakkin, joilla ei ollu rahhaa, mutta heiniä. He maksoivat heinillä.

I: Muistakko "jätjän porausta"?

GK: Vanhat miehet puhuit, kun tu li nuori mies, että tuon pitäs "porata".

Suomessa oli Pikkaraisen saaphaita. Soljet olit ympärillä. Tuli semmonen "laki", että kun yheltä otethiin pois, niin se leikathiin kaikilta. Mie en antanu, vaan vein saaphaat Kitkijokheen.

Panin saaphaat säkhiin, mutta venemiehet arvasit. Kun mie tulen kotia, mie sanoin, että mulla se kyllä on soljet vielä saaphaissa. Mutta ne oli venemiehet leikanheet. Sen minkä jätkät panit laiksi, se piti olla.

I: Se "jätjänporaus" on ollu ennen kauheata liikettä. En ole koskaan nähny, mutta olen kuulu paljon puhuttavan. Sanovat, että sitä on tapahtunnu paljon Suomen puolella. Sanovat, että niitä, joita on porattu, on ottanheet niin kovat vihat, että porausmiehet on aikanheet välttämhään kovasti niitä.

Muistakko sie kampeitten nimiä uitossa? Uitossahan puhuttiin erityistä kieltä. Kaikille oli erityiset nimet.

GK: Monesti ei ensin käsittäny, että mitä ne sanoit.

I: Suomen ja Ruottin puolella on olheet samat nimet. Tehtiin "kaplauksia", joissa olit "noorut" ja "rooterit". "Vittat" olit.

"Suistoja" ei sanottu "pummeiksi" vaan "otvoiksi". Näitä sanoja ei kukhaan muu käsittäny.

Kiitän haastattelusta!